

V. évfolyam 7.szám 1994. július HÍRMONDÓ

"Áldj meg vitézséggel s az jó hírrel névvel,
Hogy szép tisztességgel mindent végezzek el,"

A VÉGEK DICSERETÉRE
Balassi Bálint 1554-1594

Katonaélete emlékét hősi haláláig szeretettel dédelgette:

Fényes sok szép szerszám, vitézlő nagy szépség,
Katonalálomány, új forma ékesség,
Seregben tündöklő és fénlő frissesség,...
(Hatvanhatodik)

Zaklatott élete az akkori Magyarország képe, mely Erdély, Bécs, Lengyelország és Pozsony között hanyódik. Hazafias hangjában a végvárok, a katonaélet a vezérszólam; a haza a végvárok fogalmában él. "Balassi egyéni érdeme, hogy ő a szép kultuszát is bele merte ültetni a vallási és politikai élet-halálharc kellős közepébe..." (Eckhardt Sándor).

Katonaéneke maga a megelevenedett tábori hangulat:

Veres zászlók alatt lobogós kópiát
vitézek ott viselik,
Roppant sereg előtt távol az sík mezőt
széllyel nyargalják, nézik;
Az párduckáppákkal, fényes sisakokkal,
forgókkal szép mindenik.

Kinek énekelte mindezt a költő? Legelőbb közvetlen környezetének, az egri vitézeknek. Balassi nem egy hőstettet, nem egy nagy csatát énekelt meg számukra mint Tinódi Sebestyén, hanem valamennyi hőstettük, egész életük pátosát ragadta meg. Csakúgy árad belőle a mámoros cselekvésvágy. E leírásokban a régi magyarok harcmodora is feltámad:

Ellenséget látván örömmel kiáltván
ők kópiákat törnek,
S ha súlyosan vagy az dolog harcokon,
szólítatlan megtérnek,
Sok vérben fertezvé arcuk reá térvén
űzött sokszor megvernek.

A temetetlen holttestek sorsát
merész realizmussal jeleníti meg:

Viadalhelyeken véressen, sebessen,
halva sokan feküsznek,
Sok vad s madár gyomra gyakran koporsója
vitézül holt testeknek.

E mozgalmas harci élet kerete a természet.
"Trombitahang, madárének egybecsendül itt, ágyúszó,
szívdobbanás összekondul" - írja Vajthó László a Halhatatlan magyar irodalom című munkájában. Az Egy katonaének című versének hatását emeli a tökéletes szerkezet: gyönyörködtető felkiáltása prelúdiom, a megatott, áldást kérő ima a finálé.

Vitézek, mi lehet ez széles föld felett
szebb dolog az végeknél?
Holott kikeletkor az sok szép madár szól,
kivel ember ugyan él;
Mező jó illatot, az ég szép harmatot
ád, ki kedves mindennél.

Ó, végbelieknek, ifjú vitézeknek
dicséretes serege!
Kiknek ez világon szerteszerént vagy
mindeneknél jó neve.
Mint sok fát gyümölcscsel, sok jó szerencsével
áldjon Isten mezőkbe!

Sehol egy sóhajtás, csak a végórában; akkor is Istenhez. A halált úgy fogadják, mint a vitézi élet szép befejezését.

Részlet egy levélből Illésházy István naplója nyomán:
"A röpködő golyók, égő fáklyák, kénnel és szuokkal
töltött agyagcsövek között törtek előre... aztán egy
kőépület mögé vonultak vissza, s Bálintot eközben
érte a golyó."

/T.G-né/

KÖZTÜNK ÉLNEK 7.

VERTICH JÓZSEF

amatőr helytörténész

Józsi bácsi az utóbbi időben gyakran volt látható a helyi televízió képernyőjén.

Beszélt a régi Tarjánról, az Olvasóról, a sok évtizeddel ezelőtti kulturális és sportéletéről, és bemutatták őt családjával együtt is. Aki nem látta, annak szeretnénk most mi bemutatni városunk idős krónikását, a fürge, fáradhatatlan kutatót. A városról szóló közel 20 könyve, tanulmányai a legválogatosabb témájúak:

sport, az Acélgár, kultúra, tanítók, írók, stb.

- Tősgyökeres tarjáni tetszik lenni?
- 82 évemből csak 6 évet töltöttem a városon kívül (tanulás, katonaság). Az Acélgár telepén laktam, a gyár alkalmazottja voltam, gazdasági tanácsadó volt az utolsó beosztásom.

Az atlétika és az amatőr színjátszás volt a hobbim. Az atlétikai életet én szerveztem meg Tarjánban, s az amatőr színjátszást is, a műveimben ez dokumentálva is van.

- Honnan ered ez a két "szerelem"?

- A sportszeretet valószínűleg a véremben van, az irodalom, a színjátszás iránt pedig a Mester utcai Felsőkereskedelmi Iskola adott indíttatást.

Itt minden farsangkor bemutattak a diákok egy-egy színdarabot, így a Tragédiából a IV. színt. Hódolója lettem Madáchnak, többször is visszatértem hozzá. Rendezésem alatt adtuk elő Tarjánban a Civilizátort.

1939-ben kezdtem rendezni (a 2 éves rendezői tanfolyamot elvégeztem), s 30 évig csináltam odaadással. Nálunk volt az Isten, császár, paraszt ősbemutatója. Háy Gyula lejött a premierre, sokat beszélgettünk.

Erős társulatunk volt. Turek László azóta a zürichi operaház tagja, innen "ugrott ki" Hollay Kálmán is, Duba László műszaki emberünk pedig a TV díszlettervezője lett.

- Hogy volt ereje, ideje - munkája mellett - ilyen hatalmas tevékenységre?

- A Rimánál a tisztviselő felesége nem dolgozott, a családi háttérrel rendezett volt. Minden szabadidőmet a két hobbimnak szentelhettem.

Ez alatt az idő alatt már le is doktorálhattam volna.

- Nem bánta meg, hogy nem tette? Nem hiányzik a diploma?

- Érez az ember a bennfenteseknél néha afféle kirekesztő célzatot, de engem ez nem zavar.

- Hogyan kezdte a helytörténet-írást?

- Nem volt eltökélt szándékom, csak úgy jött... Olvastam egyszer az Ország-Világban egy cikket a József Attila Művelődési Központ-ról. Ebben két helyi illetékes kifejtette, hogy ez az intézmény mennyire kellett már, mennyire nem volt itt ezelőtt semmi igazi művelődés.

Mindenki tudta, hogy ez nem így áll. Én meg különösen felháborodtam, aki aktív létrehozója voltam a kultúra egy részének. Praznovszky Misi is súgott: meg kell írni. S megírtam a régi "kultúra nélküli időköt". Kúti Pista és Brunczel Tibor segítettek első könyvem: Színfoltok a gyárból megírásában.

- Kik a lektorai?

- Csongrády Béla, Szvircesk Ferenc, Praznovszky György. A pályázatot pedig a múzeum munkatársai bírálják.

Legrangosabb "lektorom" Dr. Wabrosch Géza egyetemi tanár (a nagyapja acélgári főmérnök volt),

ő minden könyvemből kér, s számon tartja a következőt, ezekben az emlékekben ő is újra itthon van.

- Milyen a kutatási módszere?

- Teljesen egyéni, nem tanultam könyvből a módszertant. Nekem a véletlen, meg a makacs kitartás többet segített, mint akármilyen módszeres kutatás. Kapcsolataimon keresztül keresgélek, a könyvtár és a könyvtárosok pedig továbblendítenek. 80 oldal leírásához legalább 300 oldal anyagot összegyűjtök. Rengeteg öröm is ér a kutatás alatt. Az öregek elmondják az igazat, a dokumentumok leleplezik a hivatalos hazugságokat. Csupa izgalom.

- Mit kutat most?

Két témán dolgozom. Az egyik: Háy Gyula, Zelk Zoltán és Telekes Béla tarjáni kapcsolatai. Telekest nem nagyon ismerik. Jó költő lehetett volna, de tönkrement, mire talán nyugodtan megírhatta volna verseit. A Horthy-korszakban álnév alatt adta ki költeményeit. Baloldali volt. A másik könyv A Mester mesterei címmel elfelejthetetlen tanáraimról fog szólni. Unokám azt mondja: Nagypapa, te ezekre még így gondolsz? Igen, így, hálával, nagyrabecsúlással. És fontosnak tartom, hogy az én személyes emlékeim közül ami a közösség számára is érdekes, hasznos lehet, az jusson el hozzá. Nosztagliázom, de ha mi, öregek nem írjuk le, honnan tudják meg utódaink, mi volt, hogy volt? Nemeskütyvel együtt valom: "Aki nem ismeri múltját, az nem él, csak tenyészik."

/Nagy Jánosné/

GYEREKEKNEK

Védett természeti értékeink
CIGÁNYVÖLGY (Vizslás)

A terület Vizslás község határában található. A 21-es főútról - Vizslás-Újlak település északi kijáratától - néhány száz méteres sétával érhetjük el.

Az egész környék fás legelő jellegű, így a Cigányvölgy is. Különösen egy fajtársai közül is kiemelkedő szépségű, 5 m törzskerületű, 30 m koronaátmérőjű kocsányos tölgy (*Quercus robur*) hívja fel magára a figyelmet, mely éppen ezért 1 hektáros szép környezetével együtt védelem alatt áll. A Cigányvölgy és környéke ideális pihenő-és kirándulóhely. Kiváltképp koratavasszal jelenthet nagy élményt a környék felkeresése és bejárása. Ilyenkor a zsendülő pázsitos legelőket, a bokrok alját helyenként szőnyegszerűen borítja a tavaszi hérics.

/V.-I-né/

BARANGOLÓ

Közép-európai irodalmi gyermeklap

Gyerekek! Ismeritek Barangoló Zsákocskát? Ő ennek a szép újságnak a vándora, ki hegyen-völgyön át, országról-országra barangol.

Játszó társai a madarak, az állatok, a növények. De barátai a gyerekek is, mindig elő tud varázsolni nekik valami meglepetést.

Jártában-keltében megfordul a Felvidéken, Kárpátalján, Erdélyben, Délvidéken, s eljut még távolabbi tájakra is. Mire hazaér, annyi de annyi mesélőnivalója gyűlik össze, hogy nem győznének hallgatni, illetve elolvasni.

Ebben a gyermeklapban mindenki megtalálhatja kedvenc meséit, verseit. Sőt Zsákocská kis olvasói rajzát, meséjét, történetét, tehát saját szerzeményű írásaitokat is megjelenteti.

Ha szeretnétek megismerni Zsákocská történeteit, gyertek el hozzánk (gyermekkönyvtár), itt megtalálhatjátok ezt a csodaszép, a Kárpát-medencét körbejáró irodalmi gyermekújságot. Olvassátok szeretettel!

/F. I-né/

SZÜNIDEI PROGRAM JÚLIUS

Kedves Szülők! Kedves Gyerekek!

A Balassi Bálint Könyvtár Gyermekkönyvtára a nyári szünidő napjaira gazdag

VAKÁCIÓS PROGRAMMAL

várja az általános iskolai tanulókat. A foglalkozásokon meghatározott vehet részt, jelentkezési sorrendben.

Egy-egy program részvételi díja: 30,- Ft. A videofilmek vetítése Jelentkezés, információ a Gyermekkönyvtárban személyesen és I Telefon: (32) 316-777/32 mellék. Részletes havi program ugyanitt kapható.

Szeretettel várunk minden érdeklődő és résztvevő gyermeket.

REJTVÉNY

A júniusi rejtvény helyes megfejtése. Mi a különbség?

1. Nótárius: régi falusi jegyző

Notórius: javíthatatlan, megrögzött

2. Légió: katonai egység

Régió: meghatározott területi egység

3. Szauna: finn gázfürdő

Fauna: valamely geológiai korszak vagy terület állatvilága

4. Novella: kisebb elbeszélés

Nivella: buborékos vízszint jelző

5. Korál: egyházi népének

Morál: erkölcs

6. Tikett: belépő vagy tét jegy

Brikett: tojás alakúra sajtolt szén

Könyvjutalmat nyert:

Ondrék Zsanett, Salgótarján, Irinyi János út 20.; Rigó Szabolcs, Salgótarján, Acélgyári út 8.; Szöllős Henrietta, Salgótarján, Kassai sor 66.

Kedves rejtvényfejtő Gyerekek!

Szeptember hónapig rejtvény sorozatunk szünetel, hogy ne unatkozzatok, szeretettel várunk benneteket VAKÁCIÓS programunkra.

VERS – VIDÁMSÁG

Csanádi Imre
BŐSÉGDICSÉRŐ

Nyár, nyár, nyár,
sárgul a határ –
búzapászta,
rozspászta,
kukorica
tarkázza.

Rajzik a sok lepke,
zümmög a méhecske.
Bőség, bőség, -
tied a dicsőség!

Kosztolányi Dezső:
ZSIVAJGÓ TERMÉSZET
ZEBRA

- Valaha becsületes, fehér ló voltam.
Egyszer véletlenül odadőltem egy vándorcirkusz kátrányos ponyvájához, azóta csíkos a köntösöm. Így lettem a lovak bohóca.

KATALINKA

- A gyermekeknek van egy buta szokásuk: markukba szorítanak, nem engednek röpködni, s közben váltig biztatgatnak, hogy szálljak el. Ilyenkor kétségbeesetten nyitogatom szárnyaimat, s alóluk kikandikál szürke alsósoknyám, mintha lógna. Roppant szégyenlem magam.

JAZZKÉPTÁR

KEITH JARRETT

I.

/Kompozitor és előadóművész/

Sokan és sokszor írtak már arról, hogy a XX. század végének legfontosabb zenei áramlatai valamilyen formában egy, még igazán meg nem fogalmazható cél felé haladnak. A mára már lecsilapodott avantgárdé mozgalmak előadói, kompozitorai egy ezeddig nem hallott, kifinomult, szerteágazó és valahol mégis egységes zenei világot teremtettek-teremtenek meg. Sok mindenre ráismerünk, hiszen az elmúlt évtizedek jegyei kitörölhetetlenek, ám csodálatunkat nem a fúziós készség, hanem inkább az az új tartalmi-formai egység váltja ki, amely lassan lehetővé teszi számunkra azt, hogy végre "egyetemes világzene" néven rajonghassunk korunk zenéjéért. E hosszú és máig tartó folyamat egyik legfontosabb gerjesztője és fejlesztője Keith Jarrett. Háromévesen zongorázik, tízéves korában különböző együttesekkel turnézik és komponál. Kijárta a "nagyok" kötelező iskoláját, Art Blakey és Charles Lloyd zenekarában játszott, s mivel tudjuk, hogy az általános felfogással szemben a jazzben az utak nem Rámába, hanem Miles Davishez vezetnek, így nem meglepő, hogy 1969-ben már Jarrett is megérkezett hozzá. Az együtt eltöltött két esztendő szólókarrierjének alappontját képezi. 1971 -es, Facing You című anyaga kapcsán már "univerzális népzene" emleget a szaksajtó: ő is bólint a meghatározásra, majd szinte azonnal túl is lép rajta. 1975 januárjában szabadtéri koncertet ad a kölni dóm előtt, egy szál zongorán teremt meg ezzel a kortárs zene eddig soha nem hallott vonulatát, és mutat példát azoknak, akik addig nem hittek a megújuló zeneművészet és közönségsiker egyidejűségében. Munkásságáról részletesebben az augusztusi Hírmondóban számolunk be.

/Holtai Gábor/

ZENÉS PÉNTEK ESTÉK

Július 1-én 18 órától

"KOJAK"

OREGON:

Out of the Woods

+ MÉG VALAMI MÁS

Július 15-én 18 órától

"KOJAK"

CHICK COREA:

Return to Forever

+ MÉG VALAMI MÁS

VISSZAPILLANTÁS AZ ÜNNEPI KÖNYVHÉT '94
RENDEZVÉNYEIRE (képek)

KÖNYVTÁRI HÍREK

- 1994. június 27-től a hanglezmezkölcsönzés módjának feltételei megváltoztak. A kölcsönzés ingyenessé vált, azonban letétben kérünk elhelyezni hagyományos lemezek esetében 300,- Ft-os, CD-lemezek esetében 1.300,- Ft-ot lemezenként, mely összeget a lemez visszahozatala után visszatérítünk.
- Július-augusztus hónapban a könyvtár szombati nyitva tartása szünetel.